

YTTRANDE
Fö2025/00151

Till Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till:
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se.

Yttrande avseende Remiss av SOU 2025:6 *Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret*

Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF) och Teknikföretagen lämnar här våra gemensamma synpunkter på SOU 2025:6.

SOFF är en branschförening för företag inom säkerhets- och försvarsområdet med verksamhet i Sverige. SOFF idag ca 300 medlemsföretag som har verksamhet inom bland annat försvar, samhällssäkerhet och cybersäkerhet.

Teknikföretagen är arbetsgivar- och branschorganisation för Sveriges teknikindustri och vi representerar ca 4 500 medlemsföretag. Tillsammans står våra medlemsföretag för en tredjedel av Sveriges export. Gemensamt för våra medlemsföretag är att de utvecklar varor och tjänster i världsklass och att försäljning sker i global konkurrens, samtidigt som de löser många av vår tids utmaningar skapar de tillväxt och välstånd i Sverige.

Inledning

Vi är inte remissinstanser, men vi väljer ändå att besvara denna remiss då den innehåller för våra medlemmar viktiga områden. Vi ser positivt på den ambitionshöjning som nu görs för att stärka personalförsörjningen inom det civila försvaret. Det är ett viktigt och nödvändigt steg i arbetet med att öka Sveriges motståndskraft och totalförsvarsförmåga. I detta gemensamma yttrande vill vi poängtera behovet av tydliga regelverk, vägledning och avtal för att säkerställa en robust och förutsägbar personalförsörjning inom det civila försvaret. Vi vill särskilt lyfta fram den osäkerhet som råder kring ansvarsfördelning, begreppsanvändning och bemanningskrav, samt peka på de särskilda förutsättningar som gäller för företag och underleverantörer i försvarssektorn.

Avsaknad av dimensionerande avtal och krav

Som utredningen konstaterar förutsätter bemanningen av en krigsorganisation att de bemanningsansvariga har en tydlig förståelse för de uppgifter som verksamheten ska utföra vid höjd beredskap. SOFF och Teknikföretagen vill betona att denna tydlighet saknas idag, eftersom staten inte klargjort vad som förväntas. Som utredningen påpekar är begreppen "samhällsviktig verksamhet" och "totalförsvarsviktig verksamhet" otydligt definierade, vilket skapar osäkerhet för företag och försvårar en samordnad beredskapsplanering. Ofta saknas dimensionerande krav och avtal för kris och höjd beredskap, vilket gör det svårt för företagen att veta vad de förväntas leverera

och vilka krav som de ska beakta i sin planering. Tydliga avtal med beredskapsperspektiv mellan offentliga aktörer och företag skulle minska oklarheterna och underlätta företagets personalplanering.

Beredskapsregistrering

Utredningen föreslår en tydligare terminologi där det som benämns som krigsplacering med anställningsavtalet som grund ersätts med begreppet *beredskapsregistrering*. Utredningen föreslår att totalförsvarspliktiga i krigsorganisationen som har ingått avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap, dvs. de som tillförs krigsorganisationen utifrån ska beredskapsregistreras, medan ordinarie personal som är placerad i krigsorganisationen inte bör beredskapsregistreras.

SOFF och Teknikföretagen vill betona att disponibilitetskontroller och beredskapsregistrering genom Plikt- och prövningsverket hittills har utgjort ett av få konkreta verktyg för företagets personalplanering. Om detta verktyg tas bort och ersätts av ett underförstått krav på att företagen själva ska upprätthålla en bemannad krigsorganisation, utan tillräckligt stöd eller vägledning, uppstår ett tomrum där företagen saknar tydliga riktlinjer att förhålla sig till.

Även om antalet beredskapsregistreringar inte bör ses som ett mått på god beredskap, har det varit ett praktiskt hjälpmedel i planeringen inför höjd beredskap. Utan detta riskerar företagen att stå utan verktyg, samtidigt som förväntningarna ökar. SOFF och Teknikföretagen ser därför stora utmaningar i att företagen, utan relevant kunskap eller metodstöd, själva förväntas organisera och bemanna sin krigsorganisation.

Det metodstöd som i dag finns tillgängligt är i huvudsak anpassat för offentliga aktörer, vilket leder till otydlighet och ett ökat administrativt ansvar för företagen. För att näringslivet ska kunna bidra effektivt till totalförsvaret krävs ett tydligare och mer målinriktat stöd från myndigheterna – i form av utbildningar, övningar och konkret vägledning.

Enligt utredningen saknar beredskapsregistreringen rättsverkan. För sektorer som säkerhet och försvar är det särskilt viktigt med en systematisk och förberedd planering, som vi anser behöver sträcka sig längre än utredningens förslag om enbart en av företaget planerad krigsorganisation. SOFF och Teknikföretagen anser således att det bör utredas hur en krigsplacering med faktisk rättsverkan – för företag i kritiska sektorer – kan införas och förberedas redan i fredstid. Målet bör vara ett system som gör det möjligt för berörda företag att långsiktigt planera sin verksamhet utifrån alla konfliktnivåer.

Tydliggörande av begreppet totalförsvarsviktig verksamhet och behovet av klara riktlinjer för bemanning

Utredningen anser att enskilda verksamheter, såsom företag, inte själva ska avgöra om de bedriver totalförsvarsviktig verksamhet. För att utses som bemanningsansvarig bör det i stället krävas att företaget/organisationen, genom författning eller överenskommelse med det allmänna, är skyldig att ha en planerad bemannad krigsorganisation. Utredningen hänvisar specifikt till att myndigheter, med stöd av lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, kan ålägga ett företag att ha en planerad krigsorganisation.

SOFF och Teknikföretagen anser att en välfungerande identifiering av totalförsvarsviktig verksamhet är en förutsättning för att kunna utse bemanningsansvariga organisationer. Som utredningen själv påpekar, saknas en fungerande process för identifiering i dagsläget. Olika begrepp som "samhällsviktig verksamhet", "totalförsvarsviktig verksamhet" och "totalförsvarsviktig civil verksamhet" används, med varierande avgränsningar och innebörd. Utredningen konstaterar även att myndigheterna upplever att de har olika mandat att peka ut denna verksamhet och arbetar på olika sätt. SOFF och Teknikföretagen anser att det är problematiskt att verksamheter pekas ut, utan tydliga kriterier och systematik eftersom det skapar otydlighet och förvirring för företagen.

När det gäller underleverantörsled till de företag som utpekas som totalförsvarsviktiga konstaterar utredningen att det finns oklarheter kring de legala möjligheterna för ansvariga myndigheter att ställa krav på bemannade krigsorganisationer för underleverantörer till bemanningsansvariga privata utförare (dvs företag) av totalförsvarsviktig verksamhet. SOFF och Teknikföretagen understryker att detta måste klargöras.

SOFF och Teknikföretagen anser att det är brådskande att tydliggöra vad som utgör totalförsvarsviktig verksamhet, då detta är en förutsättning för en framgångsrik personalplanering inom det civila försvaret.

Utökad civilplikt

SOFF och Teknikföretagen instämmer i utredningens förslag att civilplikt är nödvändig för att tillgodose behovet av personalförstärkningar inom det civila försvaret, särskilt inom bevakningsverksamhet och inom de övriga fyra prioriterade verksamhetsområden som utredningen har identifierat.

Försvarsföretagens särart och behov

Antalet krigsplacerade i det militära försvaret

Utredningen konstaterar att antalet personer som vid höjd beredskap kan behöva lämna en fredstida befattning inom en totalförsvarsviktig verksamhet för att fullgöra krigsplacering i det militära försvaret är avsevärt lägre än när Totalförsvarspliktslagen var i kraft. SOFF och Teknikföretagen vill dock påtala att en betydande andel av dessa personer återfinns hos våra medlemsföretag, särskilt inom försvarssektorn och dess underleverantörer. Ett stort antal anställda på säkerhets- och försvarsföretag, inklusive nyckelkompetenser på företagen, har genom tidigare anställning i Försvarsmakten, engagemang i Hemvärnet eller som reservofficerare en krigsplacering i det militära försvaret. Även lokalt i orter med privata arbetsgivare och där Försvarsmakten är en stor arbetsgivare finns en stor uppenbar risk att personal är krigsplacerad i Försvarsmakten. I det korta och medellånga perspektivet riskerar företag att tappa produktionsförmåga, eftersom kompetens tar tid att bygga upp.

Flera av SOFF och Teknikföretagens medlemsföretag har genomfört disponibilitetskontroller och beredskapsregistreringar (krigsplacering med anställningsavtalet som grund) har därigenom erfarit att dubletter ofta förekommer. Den hittills rådande ordningen har inneburit att företagen för en

dialog med Försvarsmakten, och i vissa fall har Försvarsmakten "släppt" krigsplaceringen för individer som bedöms ha större nytta inom försvarsföretaget vid höjd beredskap.

Rätt person på rätt plats för störst nytta för totalförsvaret

SOFF och Teknikföretagen vill betona att en individ kan göra större nytta för totalförsvaret i ett företag än som krigsplacerad enligt värn- eller civilplikt. Därför tycker vi att det finns utmaningar med att utredningen slår fast att värn- och civilplikt går före den allmänna tjänsteplikten. Utredningen beskriver hur samråd ska genomföras, men vi uppfattar att detta främst avser frivilligavtal och inte värn- och civilplikt kontra allmän tjänsteplikt. SOFF och Teknikföretagen vill betona att det för företag inom försvarssektorn måste finnas en strukturerad och systematisk samrådsprocess även när det gäller värn- och civilplikt kontra allmän tjänsteplikt då det finns ett stort antal krigsplacerade i det militära försvaret i sektorn. Detta kommer också bli ännu viktigare när civilplikten aktiveras i större omfattning då det finns risker att ytterligare nyckelkompetenser försvinner från försvarsföretag.

Krav på krigsplacering i nuvarande avtal

Vidare vill vi understryka att försvarsföretag verkar under särskilda villkor. Försvarets materielverk och Försvarsmakten ställer idag krav i sina avtal på att företagen ska ha krigsplacerat sin personal. Som utredningen påpekar används krigsplacering idag som en indikator på god beredskap, vilket innebär att våra företag står under större press än andra. Om beredskapsregistreringen, som grundas på anställningsavtal, tas bort som verktyg, finns således en betydande risk för förvirring som behöver mötas med strukturerat och adekvat stöd, utbildning och vägledning från ansvariga myndigheter.

Yttrandet har beretts av Teknikföretagen och SOFF:s gemensamma arbetsgrupp för försörjningsberedskap.

Stockholm den 13 maj 2025.

För föreningarna,

Robert Limmergård
Generalsekreterare
SOFF

Maria Rosendahl
Näringspolitisk chef
Teknikföretagen